Riista- ja lintukosteikot turvetuotanto-alueiden jälkikäyttömuotona

Vettämisen yleissuunnitelma, Biovahva -hanke
Essi Kiiskinen, Pyhäjärvi-instituutti

Riista- ja lintukosteikko soveltuu ohutturpeisille turvetuotantoalueille, jotka vettyvät luonnollisesti kuivatuksen päätyttyä. Alueella voi olla vedenkäsittelyyn ja -hallintaan liittyviä lampia tai kosteikkoja, joita voidaan hyödyntää monimuotoisen lintukosteikon rakentamisessa. Kosteikoilla voidaan saavuttaa monia hyötyjä, sillä ne lisäävät luonnon monimuotoisuutta, parantavat vesiensuojelua, vähentävät ilmastopäästöjä ja lisäävät alueen maisema- ja virkistyskäyttöarvoa.

Lintukosteikon perustaminen

Toimiva lintukosteikko on matala ja loivarantainen lampi tai järvi, jossa avovesi, saarekkeet ja kasvillisuus muodostavat mosaiikkimaisen rakenteen. Lintukosteikon perustaminen turvetuotantoalueelle vaatii usein patorakenteita ja maanmuokkausta, jotta kosteikkoaltaasta saadaan luotua rakenteeltaan monimuotoinen. Patopenkereiden, tulvauoman ja vedensäätelylaitteiston mitoitus tulee suunnitella niin, että vedenpinnan nostamisen vaikutukset pysyvät suunnitellulla alueella myös tulvatilanteissa.

Ennen vedenpinnan nostoa kosteikon tulee olla kasvittunut, sillä se ehkäisee penkereiden ja saarekkeiden eroosiota ja tarjoaa ravintoa kosteikon vesiselkärangattomille. Turvetta voi olla syytä poistaa, sillä paljas turvekerros voi nousta pintaan vedenpinnan noston yhteydessä. Turve voidaan sitoa myös sekoittamalla se kivennäismaahan tai verhoamalla kivillä. Kasvittumisen edistämiseksi maa voidaan tuhkata tai kalkita ja kylvää monivuotisella heinäsiemenseoksella.

Kosteikon rakentamisen seurauksena kiintoaine- ja ravinnekuormitus alapuoliseen vesistöön voi kasvaa, mutta pidemmällä aikavälillä kosteikko sitoo valumavesien mukana kulkeutuvaa kiintoainesta ja ravinteita. Mikäli alueella esiintyy happamia sulfaattimaita, tulee pintaturpeen poistoa ja sulfidikerrosten kaivamista välttää tai harkita muuta jälkikäyttömuotoa, kuten alueen ennallistamista suoksi.

Riistalajeille, kuten hirvi- ja jäniseläimille sekä peltolinnuille, voidaan perustaa kosteikon yhteyteen ravintoa ja suojapaikkoja tarjoavia riistapeltoja ja -metsiköitä. Kosteikkojen yhteyteen voidaan myös rakentaa pitkospuita, lintutorneja, nuotiopaikkoja ja retkeilyreittejä, jotka mahdollistavat alueen käytön luonnontarkkailuun ja virkistäytymiseen.

Vesilinnuille kosteikot ovat merkittäviä pesimä-, ruokailu- ja levähdysalueita. Kosteikkojen väheneminen ja laadun heikkeneminen on osaltaan vaikuttanut vesilintukantojen voimakkaaseen taantumiseen viime vuosikymmeninä.

Kasvillisuuden palautuminen entiselle turvetuotantoalueelle voi olla hidasta ja vaatia tuhkausta tai kalkitusta sekä heinäsiemenseoksen kylvöä ennen vedenpinnan nostoa.

Lähteitä:

Alhainen, M., Niemelä, T., Siekkinen, J., Svensberg, M., Kuittinen, J., Nurmi, J., Väyrynen, H., Rautiainen, M., Väänänen, V-M., Nummi, P., Berndtson, S., Korkiakoski, P. 2015. Kosteikko-opas. Suomen riistakeskus.

Suomen riistakeskuksen SOTKA-kosteikot, 2026. www.kosteikko.fi

Euroopan unionin osarahoittama
SATAKUNTALIITTO Regional Council of Satakunta
Pyhäjärvi-instituutti Puhdas vesi, paremmat evät
samk | WANDER
Prizztech
Satafood